

ANUL IX

15 IANUARIE 1925

No. 1

REVISTA · ILUSTRATA ·

COSINZEANA

REDACTIA · SI · ADMINISTRATIA
· CLUJ · PIATA · CVZA-VODA · 16

DIRECTOR ŞI REDACTOR: SEBASTIAN BORNEMISA
Prim-colaborator al revistei: Alexandru Hodoş

Abonamentul se plăteşte înainte. Un an Lei 200.—, jumătate de an Lei 100.—, un număr Lei 10.—
Pentru instituţii de stat, particulare şi streinătate Lei 300.— pe un an

IN PRAGUL UNUI AN NOU

DE ALEXANDRU HODOȘ

Mai stăruiește încă, în mi-llocul nostru, o umbră din bu-nul obicei creștinesc, care e acela de a încheia cu prilejul fiecărui an nou unele socoteli de conștiință cu noi înși-ne, adăugând la capătul lor cuve-nitele făgădueli sufletești pen-tru zilele cari încep să se de-sire mai departe... Omenirea trăiește, dela începutul veacu-rilor, cu această minciună mân-găietoare, că timpurile cari vor veni trebuie să fie mai bune, mult mai bune, decât cele cari s'au risipit în nesfârșit. E o iluzie care va muri odată cu noi. Trecutul e un bilanț fără surprize. Nădejtile noastre, toate le plasăm asupra viitorului...

Dar, între cele două fețe în-tunecate ale aceleiași taine de nepătruns, inima noastră, de aproape două mii de ani în-coace, de când s'a revărsat în lume dumnezeiasca învățătură a iubirii de oameni, încearcă să deosebească rostul eternității. Numai înțelepciunea de o zi a păgânității a putut să poetizeze acel *carpe diem* al omului, care neîncrezător în ceasul care ur-mează, stoarce cu lăcomie plă-cerea clipei de față. Frica noastră de Dumnezeu ne strecoară în suflet o altă morală; aceea a unei împăcări spirituale cu pu-terile nepătrunse. Credința părin-ților noștri nu ne-ar îngădui, deci, să cerem zilei de mâine darurile pe cari purtarea noastră de ieri le-ar pângări.

Așa ne-am obișnuit până acum, să simțim de-asupra ca-petelor noastre, la fiecare sfâr-șit de an, cumpăna nevăzută a lucrurilor ce-am săvârșit. Vre-mile pe cari le trăim, însă, vor să știe tot mai puțin despre căile adevărate cari duc spre mulțumirea cugetului. Ne-am învățat, încetul cu încetul, să

pretindem viitorului o mulțime de satisfacții, pe cari nu ne gândim totdeauna dacă le mer-ităm pe de-a'tregul, așa cum ni-le dorim noi înșine. Așa cum veghiăm între două nesfârșituri în zilele de mare praznic, ne cercetăm tot mai puțin con-știința și râvnim tot mai mult la bunurile pământești. Pocăința e tot mai rară, petițiile către Providență sunt tot mai stă-ruitoare...

Am răsfoit, deunăzi, din nou, gazetele de Sărbători. Cu toate defectele lor, cari sunt de cele mai multeori ale noastre, gaze-tele oglindesc preocupările mo-rale ale unei societăți. Sau cel puțin, societatea îngăduie să fie oglindită așa cum o arată gazetele... Câteva dintre ele au avut, anul acesta, o idee inge-nioasă, cerând difeșilor băr-bați reprezentativi ai României, să-și mărturisească dorințele lor pentru anul care vine. Le-am cetit pe toate, — mărturisesc că cele mai multe erau de o tristă, descurajatoare banalitate, — și am prefuit încă odată cum cutare ilustru om de stat nu dorește altceva, pentru mântuirea su-fletului românesc, decât să nu se mai fure urna în alegeri, cum un altul nu cere decât ceva mai multă minte partidelor din opoziție, și cum al treilea, fără nici o intenție de lingușire, firește, se roagă la cer, mai presus de orice, pentru sănă-tatea cutărui atotputernic al stă-pânirii. N'am întâlnit un singur cuvânt de recunoaștere a pro-priilor noastre greșuri. N'am văzut înălțându-se de nicăeri cinstita smerenie, cu care, altă-dată, oamenii obișnuiau să ceară iertare acelora față de care greșiseră dealungul celor cincizeci și două de săptămâni. De unde vom fi luat noi, astăzi,

această ciudată și nerăbdătoare trufie, care ridică pretutindeni ascuțite sulii, glasuri de osândă împotriva soartei care nu ne dă din destul belșug ceea ce firește, avem dreptul să cerem dela ea?

Iată, de pildă, ce zice un tânăr luptător politic dela noi, întrebat de către o foaie coti-diană dela Bucureștii:

„Cristosul care altădată venise pentru bucuria celor săraci, pen-tru afirmarea adevărului, pentru triumful dreptății celor umili și pentru păstrarea legii, astăzi s'a retras cu desăvârșire din mijlo-cul nostru, el nu mai însem-nează decât cruce, în fața că-reia se oftează și se varsă lacrimi“. Cutezătoare cuvinte, des-pre cari, noi nici nu voim să știm, dacă sunt sau nu îndrep-tățite, și cari arată până unde am ajuns să nesocotim îndem-nurile creștinești. Mult mai în-țelepțește am gândi, dacă ne-am hotări, mai nainte de a ble-stema, mai nainte de a cârti împotriva destinului nostru, mai nainte de a ne încărca sufletul cu amărăciune, să coborim o rază de adevăr în propriile no-astre păcate, pentru a vedea, dacă nu cumva răul de care suferim nu pornește tocmai de acolo de unde nici nu ne gân-dim. Vom vedea poate, ca la o străfulgerare de lumină, așa cum stăm să ne judecăm între trecut și viitor, că ne-am de-prins să fim prea severi cu al-ții, și prea îngăduitori cu noi, că trăim în prea multă lăco-mie de bunuși pământești, că suntem prea nerecunoscători cu întâmplarea care ne-a întruchi-pat un vis de o mie de ani, și, mai ales, că am îngrămădit atâta nevoie de iertare asupra noastră, încât am uitat să ui-tăm greșiților noștri...

PUTEM SĂ FIM VEȘNIC TINERI ?

DESCOPERIREA DOCTORULUI VORONOFF NU E O FARSĂ, NICI O EXCROCHERIE, CI UN ADEVĂR ȘTIINȚIFIC DOVEDIT

Veacul al douăzecilea va vedea oare cea mai mare descoperire a timpurilor: suprimarea bătrâneții? Isvorul veșniciei tinereții va părăsi lumea basmelor, pentru a împărtăși tuturor apa ei făcătoare de minuni? Întrebarea e de o arzătoare actualitate. După ce savanții s'au frământat în umbra laboratoarelor cu această pasionantă problemă, iată că ea interesează și publicul, care, cu o stăruință firească, vrea să știe cât mai repede, dacă se poate realiza însfârșit visul legendar al atâtor vestiți alchimisti.

Căci, dacă magii de odinioară n'au reușit să găsească, dealungul veacurilor, nici piatra filozofală și nici elixirul de viață lungă, cel puțin astăzi, oamenii de știință moderni afirmă, că au descoperit secretul tinereții. Și îndrăzneala cea mare mai e a chirurgilor...

Doi oameni, fiecare deosebit, au urmărit la Paris, de câțiva ani încoace, diferite experiențe, cari au dat astfel de rezultate, încât nu ne mai e îngăduită nicio îndoială. Acești doi oameni sunt: doctorul laworski, cu grefa sa sanguină, și doctorul Voronoff, cu grefa sa glandulară.

Toate congresele mai noul de chirurgie, în lumea întreagă, s'au ocupat de aproape de rezultatele pe cari le-au dat grefele glandulare, și nu demult, în capitala Franței, doctorul laworski a expus unui public numeros metodele sale de întinerire.

Amestecul sângelui

Doctorul laworski, fost șef al serviciului neurologic al armatei franceze, este un tânăr savant polonez, care s'a încetățenit în Franța, pe care marele scriitor Maeterlinck îl admiră, și care a scris o carte vestită: *Arborele biologic*. Care este tehnica grefelor sale sanguine? Cari sunt rezultatele obținute prin „amestecul sângelui”? Iată explicațiile doctorului laworski însuși:

— „Celulele cari compun diferite țesuturi ale corpului nostru se scaldă într'un lichid: în sânge, în limfă, în umoare. Străbătând toate părțile trupului nostru, sângele constituie mediul în care trăiesc celulele noastre. Experiențele au arătat însă, că există o mare asemănare a împrejurărilor cari hotărăsc viața celulelor și aceea

a sângelui. Ceeace însemnează, că dacă sângele se reînnoiește destul de des, celulele pot să fie și ele reîmprospătate aproape la nesfârșit. Fără să pomenim despre toate lucrările întreprinse în această privință, e destul să cităm experiența clasică a lui Carrel, care a dovedit că se poate păstra într'un tub de sticlă conținând un mediu favorabil, — adică două treimi de sânge și o treime de extract din țesutul embrionar al unui animal de aceeași specie,

— fragmente de țesuturi vii. De unsprezece ani, de pildă, o bucată din inima unui pui în stare de embrion, păstrată în aceste condițiuni, trăiește”.

Plecând dela acest principiu, laworski a practicat injecții de sânge tânăr unor animale îmbătrânite. A reușit astfel să întinerească în mod efectiv diferite animale din grădina zoologică, și, cu deosebire, o capră de treisprezece ani, un câine de paisprezece și o iapă de douăzeci și patru.

Rezultatul fiind pozitiv, doctorul laworski se hotără să aplice și omului metoda sa, dealfel inofensivă. Obține și aci rezultate surprinzătoare. După îndelungate observații asupra bolnavilor, reiese că, bărbați și femei, de vârste diferite, dela patruzeci până la șaiszeci de ani, atinși de arterio-scleroză, de insomnie, de turburări ale tubului digestiv, într'un cuvânt de diferite semne ale bătrâneții, au văzut dispărând sau micșorându-se aceste

fenomene, și au putut să constate o îmbunătățire simțitoare în starea lor generală.

Grefa sanguină constă în a lua, fără nicio urmă neplăcută de altfel, câteva doze foarte ușoare de sânge tânăr, cari sunt analizate cu mijlocul unor anumite reacțiuni. Dacă există asemănare între sângele acesta și acela al bolnavului... de bătrânețe, se face operația de transfuziune. Cuvântul nu trebuie să sperie pe nimeni, deoarece nu e vorba, în definitiv, decât de câteva injecții de câte unul sau doi centimetri cubi fiecare.

Metoda Voronoff

Cu doctorul Voronoff, care a făcut atâta vâlvă, metoda se schimbă. Nu mai e vorba de o grefă lichidă ci de o grefă solidă, glandulară care cere o adevărată operație, neînsemnată e adevărat, de vreme ce nu e nevoie de o anestezie generală.

S'a vorbit mult de doctorul Sergiu Voronoff. Ca toți inovatorii, a fost mult calomniat și tratat drept șarlatan. Lucrurile nu stau tocmai așa. Celebrul chirurg, născut în Rusia, a câștigat cetățenia franceză în 1895; actualmente e directorul serviciului de chirurgie experimentală la Colegiul Franței și co-director al laboratorului de biologie la Școala de Inalte Studii.

Pentru a înțelege metoda Voronoff e necesar să cunoaștem teoria sa. Iată-o, în câteva cuvinte. Viața noastră nu depinde atât de modul cum funcționează marile organe, ci mai mult de secrețiunea internă a unor anumite glande, adesea minuscule. Mașina omenească nu e o taină de nepătruns, și motorul existenței noastre are nevoie pentru a înainta, întocmai ca un motor mecanic, de combustibil.

După doctorul Sergiu Voronoff, toate organele mari ale trupului nostru, stomacul, inima, ficatul, rinichii, plămâni, și chiar creierul, n'ar fi în stare să funcționeze fără ajutorul unor anumite glande, de o mărime adesea cu totul neînsemnată. De pildă, orice om are un creier. Cu toate acestea sunt creiere cari nu cugetă, acela al gușăilor între altele. Pentru ce? Pentru că, la această, o anumită glandă nu s'a dezvoltat în deajuns, glanda tiroidă

DI ARTHUR EVELYN L...
altot de Drul Voronoff la vârsta de
75 de ani.

ășezată în gât, de cele două părți ale mărilor lui Adam.

Subt această glandă tiroidă, există două altele, mari cât capul unui ac cu gămălie; glandele paratiroide; dacă i-s'ar stărpi oricărui om aceste două glande, el ar muri în mai puțin de șase ore, în convulsii tetanice. Alt exemplu; deși omul poate trăi cu un singur plămân, cu un singur rinichi și chiar fără stomac, moare totuși, în chip fulgerător dacă i-se taie *capsulele suprarenale*, două mici glande așezate deasupra rinichilor. Pentru ce? Pentru că aceste capsule secreteză în torrentul circulator o substanță prețioasă și indispensabilă vieții: *drenalina*; aceasta face ca inima noastră să se contracte în fiecare secundă, adică de un miliard de ori în decurs de 30 ani.

Așa stărd lucrurile, zice doctorul Voronoff, pentru ce să ne mirăm, că există în corpul nostru și alte glande, de unde pornește forța noastră de viață, fecunditatea noastră cerebrală, tinerețea noastră, și cari au proprietatea de a stimula toate celelalte glande ale corpului? Aceste glande există și au fost botezate glandele interstițiale.

Experiențele miraculoase.

Doctorul Voronoff a făcut prima sa experiență de grefă la 8 Iunie 1917, asupra unui berbec. De atunci, doctorul Voronoff a repetat experiența asupra altor animale. Operația constă în a grefa, (*a altot*, ca să vorbim românește) în corpul animalelor bătrâne și aproape de sfârșitul vieții, glande interstițiale luate de la indivizi mai tineri, de

aceeaș speță. Toate experiențele au reușit.

Una din aceste experiențe merită să fie însemnată cu deosebire. La începutul lunii Mai 1918, un berbec bătrân fu adus doctorului Voronoff la stațiunea fiziologică a Colegiului Franței de la Bois de Boulogne. Animalul era în vârstă de doisprezece-paisprezece ani, ceea ce corespunde vârstei omenești de optzeci nouăzeci de ani, tremura pe picioare, organele nu mai funcționau aproape de loc, părea că e în jurul morții. La 7 Mai 1918 doctorul Voronoff transplanta asupra acestui berbec bătrân fragmente de glandă interstițială luate de la un berbec tânăr. Două luni mai târziu, animalul nu mai era de recunoscut; bătrânu berbec luase o înfățișare de o netăgăduită tinerețe, pe care veterinarul fură chemați s'o constate în mod oficial.

De atunci sunt șase ani. Acest berbec-fenomen trăiește încă în Bois de Boulogne în parcul Colegiului Franței și are douăzeci de ani, ceea ce ar corespunde la frumoasa vârstă omenească de o sută douăzeci și cinci. Animalul e frumos, vioi, și-și duce viața liniștit alături de țevorășa pe care i-au dat-o și cu care a avut dela 1918 încoace, trei mii sănătoși. Aceasta nu mai e un fapt de necrezut, ci un fapt controlabil. Un berbec își poartă vârsta sa pe dinți și pe încovoetura coarnelor: dinții și coarnele nu mint. Și afară de asta, la un berbec, autosugestia n'ar putea fi invocată, pentru a explica acest rezultat admirabil.

Intinerim și noi, oamenii...

După o sută douăzeci de grefe operate asupra animalelor, doctorul Voronoff se hotărî la 20 Iunie 1920 să aplice procedeul său și la oameni. Patru ani și jumătate au trecut de atunci, și rezultatele doveditoare se numără cu sutele.

Unul din cazurile cele mai extraordinare a fost acela al dlui Arthur Evelyn L., un englez. Dl L. s'a născut la 1846, în luna Octomvrie, ceea ce se dovedește cu actul său de naștere. Petrecuse treizeci de ani în India, într'un climat foarte sănătos. În dimineața operației, la 2 Februarie 1921, ascensorul fiind stricat, nici n'a putut să urce scările clinicii și a trebuit să fie suit în sala de operații de către doi infirmieri, într'un fotoliu.

În momentul acele, Dl L. era un bătrân de șaptezeci și cinci de

DI ARTHUR EVELYN L...
în 1922, câteva luni după operație.

ani, prezentând toate semnele unei complete senilități. Peste nouăsprezece luni, să fi văzut cum se înfățișa acest om! Urcă scările cău patru deodată, mișcările sale erau vioaie, corpul i-se îndreptase și în ochi căpătase din nou o strălucire tinerească. Un amănunt interesant: pe capul său, care era cu desăvârșire chel, începuse să crească părul.

La 29 Iulie 1923, doctorul Voronoff trimise pe d. L. înapoi la Londra; nu numai că acesta păstrase, după doi ani și jumătate, toate foloasele operației, dar starea sa se îmbunătățise și mai mult. Din nefericire, d. L. n'a știut să-și stăpânească patimă sa veche de a bea peste măsură. O criză de *delirium tremens*, — care nu era cea dintâi. — l'a doborât la 4 Septembrie 1923. Nu era mai puțin adevărat, că acesta rămâne unul din cele mai minunate rezultate obținute până acum prin metoda de intinerire a dr.-ului Voronoff.

— „Orizonturi noi se deschid înaintea noastră, zice doctorul Voronoff; prin grefa glandei pituitare, am obținut o creștere în talia animalelor; prin grefa glandei interstițiale am reușit să sporesc forța și vigoarea lor, ba chiar s'o redau celor care au pierdut-o. Putem să vă închipuiți rezultatele pe cari le nădăduesc în viitor.”

Într'adevăr orizonturi noi se deschid. Sunt două sute de ani, decând altotul asupra p'antelor ne-a dat fructe frumoase, arbori frumoși și flori frumoase. În acest domeniu al grefei, o singură cercire mai rămânea de făcut, pentru ca aceleași rezultate să fie atinse și în ceea ce privește viața animalelor și a omului. Iată ceea ce nu mai este astăzi un simplu vis, ci o miraculoasă realitate!

PRIMUL CLIENT

DE SEBASTIAN STANCA

Pe frontispiciul casei Nr. 13 din Str. Olarilor strălucește de trei zile o firmă nouă: Dr. Tiberiu Teacă avocat. Literile mari de aur pe un fond de negru mat bat la ochii trecătorilor, dela distanță, invitându-i să i tre la noul paznic al drepturilor omenești. Noul avocat e om tinăr, abia de curând trecut peste ultimul examen, pînă de ideale mari și planuri splendide de viitor. După multă bătaie de cap sfatul familiar hotărâse să se așeze în orașelul de provincie Văleni. Cu toate că mai erau aci șapte avocați, domnul Dr. Teacă nădăjduia în scurtă vreme să-i bată pe toți și să-i lase departe în urmă.

Își aranjase biroul modern, cu fotole grele de piele, masă mahagoni, pe care acum stau aranjate frumos la rând câteva cărți de legi, legate în tăietură de aur, câteva gazete proaspete și o cutie de țigări Alba lulia.

Domnul Doctor sta tolnit în fotoliul povarnic slobozind rotogoale de fum în liniștea odăii și visând vremuri de succese splendide și bogății colosale.

O bătaie domoală în ușă îl trezi din dulcea reverie. Tresări de firoul senzației primului client.

„Intră”.

Un țaran cu toiagul de frasin în mână și traista pe umăr apărură în pervazul ușii.

Aici stă domnul doctor avocat? — întrebă țaranul.

— Aici, răspuse Teacă, poștește înlăuntru.”

Țaranul își scoase traista de pe umeri, înfășurându-i baerile pe toiag, infipse căciula în vârfurile toiagului și le propti cu multă cumpe-neală de perete.

Avocatul se ridică sprinten și politicoș, întinse mîna noului client strângându-i-o cu căldură. Luându-l apoi domol de subsuoară îl pofti să șadă. Țaranul se cufundă în fotoliul de piele gata să se dea peste cap Sări ca ars în picioare.

Un zimbet grațios răsări în colțul buzelor avocatului.

Cu mîinile proptite pe speteaza fotoliului țaranul se așeză cu încetul iar la loc, bombănind ceva de mama dracului.

Avocatul se grăbi să-i întindă cutia cu țigări poftindu-l să se servească. Țaranul prinse cu degetele groase o țigară, îi rupse vârfurile cu

dinții scuipându-l pe covor. Nu i se păru însă cuvincios și îl isbi cu piciorul cât colo pe parchetul luciu ca oglinda.

Domnul Teacă îi întinse chibritul aprins și țaranul trase cu deliciu din țigară pufăind de câteva ori și slobozind nori grei de fum prin mustața stufoasă și căruntă.

„Ei șacum cu ce te pot servi? întrebă avocatul.

— Mă rog de iertare, domnule avocat, sunt om de 56 ani, am trecut peste multe nevoi, dar așa o treabă încă nu mi s'a întâmplat niciodată. Am fost în vremea mea cătană la reg. 50 și-am avut grad de „fraităr”, am nevastă și copii, mi-am plătit todeauna porția către țară și aruncul la sat, la biserică, la școală, am făcut danii, clopote la biserică, fântână pe hotar, dar așa o ticăloșie eu nu mai pot suferi!

— Ce ticăloșie?

— Cum, ce ticăloșie? Ticăloșia ce o face vecinul ăsta Nicolae, cu nevasta lui, cu copiii lui, cu toată porodita lui. Un om ca mine, asta nu o poate răbda. Trebuie să ajungă la lege.

— Ei bine, să l dăm la lege.

— Să l dăm, da, și să-i croim o

Un mort, care-și însoțește cortegiul funebru.

Colonia italiană din Paris pierzând pe unul dintre cei mai prețioși membrii ai săi, a avut ideea originală de-a face efigia defunctului așa dupăcum se vede aci și a o purta în urma cortegiului mortuar. Capul efigiei este consiruit din ceară, iar corpul din flori naturale.

pedeapsă strașnică, să-i treacă pofta de a-și mai vâri nasul unde nu-i fierbe oala.

— Va să zică Dumneata ai pricina cu vecinul Nicolae.

— Ce pricină? Eu n'am nici o pricină cu el, el are cu mine. Un amărât și vai de loc ca el să îndrăznească să-mi facă mie zile de mare. Asta nu mai merge. Eu sunt neam de frunte în sat. Tatăl meu umbla cu carul cu patru boi, avea căruță cu cai și vaci de lapte, patru pluguri îi ieșiau toamna la arătură, și hambare cu bucate, clăi de nutreț și belșug. Și eu sunt membru în antistie și în comitet și am în biserică scaunul dinții de lângă strana cântăreților. Că, de, îmi place și mie să mai trag la praznice câte-un irmos sau câte o priceasnă, învățate dela fiertat cantorul Simeon. Mare cântăreț mai era, Dzeu să l ierte. Și cu tipicul nu l întrecăa nici un vlădică.

— Bine, bade, dar ce are cantorul și vlădica cu vecinul Nicolae?

— Ehe, domnule avocat, așa vine vorba. Se leagă ca scaiu una de alta și se înșiră ca salba de mărgele. Căci doar deaceia i-a dat Dzeu omului limbă și îi dă gurii de mâncare să nu ție talentul îngropat, cum spune la sfânta evanghelie.

— Dar ce-i cu Nicolae?

— Țăsta-i un ticălos, un prăpădit, pripășit de pe cele patru vânturi la noi în sat. Lucrător cu palma pela gazdele cele bune s'a lipit aci și l'a ginerit necuratul chiar lângă mine. Dupăce a murit socru-so, vecinul Moise a Mitii, — era om de treabă săracu, — a rămas petecoșu ăsta stăpân pe curte șacum își la nasu la purtare de parcă ar fi el domnu solgăbirău.

— Ei și?

— D'apoi și, mă rog și. Eu nu sunt om care să-mi întorc cojocu cum bate vântu. Vorba mea e vorbă și cuvântul cuvânt. Neam de neamul meu n'a umblat după pricină. Dar dacă cineva, un om de nimica, vine și mă atinge în dreptul meu, am eu ac de cojocu lui. Dacă dreptatea este pe partea mea, atunci dreptatea asta are să fie dreptate.

— Ști Dumneata ce-i dreptatea?

— Auzi vorba, doar nu-s copil de țafă. Casa mea e casă, curtea mea e curte, grădina mea e grădină, vitele mele's vite și toate sunt ale mele și fac ce vreau cu ele. Și nime n'are să se amestece în treabă mea.

— Aşa-i, ai dreptate, bădicule.

— Ei vezi, şi Dumneata spui că am dreptate. Şi Dumneata eşti om învăţat. O ştii asta din cărţile de lege. Şi asta ar trebui să o ştie şi prostu de Nicolae cu toată porodiţa lui. Şi ar trebui să-şi înveţe nevasta şi copiii la omenie. Dacă-i bărbat să fie bărbat şi în casă şi afară, după lege, să nu lase muierea să poarte pălărie, că-i o muiere rea ca flacăra focului. Eu să-i fu bărbat, i-aş şti eu da de hac, să mă pomenească neam de neamul ei. Că şti Dumneata cum zice Romănul, muierea numai bătută e muiere cum se cade.

— Ascultă nene, îl intrerupse avocatul. Dumneata îndrugi aci verzi şi uscate şi eu încă tot nu ştiu ce necaz ai. Spune limpede ca să ştiu tot, ca la spovedenie. Altcum n'am cum să te iau în apărare.

— Nu-mi trebuie mie apărare, domnule avocat. Nu de aceea am venit la Dumneata să mă aperi ori să mă scoţi din închisoare, pentru că eu n'am umblat până acum prin asfel de locuri, n'aş grăi într'un ciaz rău. Eu n'am lipsă de apărare, că dreptatea-i pe partea mea. Vreau însă să-l înveţi omenie, ca să'l usture. Dumniata eşti om tânăr, isteţ începător şi ai lipsă de bani. Ştiu eu câte nevoi are omul când îşi face gospodărie nouă. Aşa a lăsat Dzeu lumea să începi cu sapa şi lopata, ca să ajungi la car cu boi. Acum ai prilej să faci o lovitură straşnică. Să mi'l arzi să mi'l frigă pe Nicolae, cum frigă mielul în frigare. Trage cât îţi place şi cum îţi place că ai de unde.

— Asta o înţeleg, bădicule. Dar tot nu ştiu încă pentru care pricină să'l dăm pe Nicolae la lege. Ca să dai pe cineva la lege îţi trebuie un temei de pără şi eu încă nu înţeleg pricina Dumitale.

— Auzi, minune mare. Dumniata om învăţat să nu ştii de unde să porneşti? Se vede că eşti încă la poarta nouă. Uite aştia-lăşi, advocaţi din oraş, aştia's unşi cu toate unsoarele. Dar ti-i învăţa şi Dta ca Țiganu cu scântele. Aşa se cade la meseria Dtale. Că de nu i-i învăţa n'o să faci multă brânză şi-i rămănea sărac toată viaţa. Ştiu eu cum merge şi treaba asta. Ascultă-mă pe mine că's om bătrân şi's pătit. Scoală-te de dimineaţă că de nu îţi taie aştia-lăşi creanga de subt picioare.

— Lasă-mă cu sfaturile Dumitale — răspunse avocatul nervos. Ştiu eu ce să fac.

Iarna la Cluj: Lacul de patinaj din parcul oraşului este în zilele de iarnă locul cel mai distractiv din capitala Ardealului, unde sute şi sute de persoane exercită frumosul şi sănătosul sport al patinajului.

— Aşa, vezi, acum îmi place. Ştiam eu că vii la ogaşă.

— Ascultă, omule, — se răsti avocatul, perzându-şi tot mai mult răbdarea — spune limpede ce vrei, proces de calomnie, proces de vătămare de onoare, proces de despăgubire sau ce Dumnezeu?

— Mie mi-i tot una, ce fel de proces, numai proces să fie. Eu vreau să simtă ticălosu că eu mine nu se poate juca. Am eu mărturiile destule şi un sac de dovezi, de poţi trage şi cămaşa de pe tei. Să nu-ţi fie milă de el, nu e vrednic de nici o milă. Asta-i un proces pe care dacă vrei îl poţi întinde cât o zi de post şi îl câştigi de bunăseamă, pe cinste.

— Bine, bade, dar nu râde toată judecătoria dacă fac pără şi nu ştiu pentru ce.

— Bine şi face, dacă Dumneata om învăţat să nu şti de unde să prinzi lucrul. Ehe, n'am avut eu noroc să mă fac domn, numai o săptămână am umblat la şcoală, că de mai umblam una, nu m'aş da astăzi pe toţi advocaţii din oraş. Dar pe băiatul meu Gheorghe îl fac avocat să ştiu că îmi mâng cu el toată averea. Că-i isteţ ca o şopărlă. Aia să îmi facă apoi dreptate să se ducă veste.

— Ascultă omule, zise avocatul scos din fire, vrei proces ori nu vrei?

— Cum să nu vreau. Ce crezi Dumniata că am venit aici numai de flori de măr? Crezi Dumniata că eu fur bucatele cu cari îmi hrănesc vitele, porcii şi găinile, să-şi bată joc de mine şi să mi-le omoare

vecina lui Nicolae?

— Va să zică Ți-a omorât porcii şi găinile?

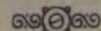
— Ba porcii nu, dar ticăloasa de femei mi-a omorât ieri cu o sburătură găina cea mai spornică la ouă.

— Aşa! acum venim de acasă. Va să zică facem proces.

— Facem, domnule, facem.

— Ei bine. Păra face 100 lei, instanţa 50 lei, timbre 75 lei, spese de cancelarie 75 lei. Total 300 lei. Plăteşti 300 lei şi mergem la judecată. Ş'apoi lasă pe mine de nu Ți-oi face ispravă.

— Cum, să mai dau şi 300 lei? D'apoi găina cine mi-o plăteşte? Dar ziua asta scumpă şi pierdută cine mi-o întoarce? Se vede că eşti om nou. Nu şti cum umblă judecăţile. Am avut eu treabă cu mulţi advocaţi, dar de om nepriceput ca Dumniata încă n'am dat. Ți-ai greşit meşteşugul, domnule. Sănătate bună." Şi Țaranul se repezi la toiagul cu traista şi căciula şi ieşi furios trântind uşa, iar dl dr. Teacă rămase cu gura căscată incremenit în fotoliul povarnic de piele.

Cursul fin la Scoala de Menaj

din Oradea-Mare, Str. Tache Ionescu No. 27 (fosta Körös utca) se începe la 1 Februarie 1925. Înscriserile la acest curs se fac între 7 şi 30 Ianuarie 1925. Elevule doritoare mai pot învăţa pe lângă menaj, pian, franceza, engleza şi tot ce se şine de lucrurile artistice. Informaţiuni se primesc dela Direcţiunea Şcolăiei. Direcţiunea.

Gândurilor mele...

Dem. Gălman

*Gânduri albe, flori de vise,
Lacrimi prinse 'n colțul genii,
Impânzită-ai de vedenii
Zarea pleoapelor închise.*

*Zarea pleoapelor închise Mi-ați adus înseninarea,
Vă cuprind'e'n ea pe toate, Râsul apei curgătoare,
Lăgânându-vă curate, Și tot aurul din soare,
Gânduri albe, flori de vise... Troenitu-mi a visarea.*

*Voi mi-ați dat nemărginirea
Visului ce nu se poate,
Eu, strângându-vă pe toate,
V'am dat viața și iubirea...*

GREVA

G. M. ȘERBAN

În negura serii de toamnă fabrica stătea cu lămpile aprinse, ca un ochiu pînjenit de nesomn. În lumină nedeslușită dimprejur, clădiri ciudate se îngrămădeau acoperite de grinzi ferecate; câte un coș se ridica în păclă svelt, ca un trunchiu de brad uriaș, împovorând aborul toamnei cu rotocoale cernite de fum. Prin văzduhul împânzit umbre gigantice săgetau cruciș și nouri rătăciți de fum alergau orbiți de lumină printre zidurile înegrite, unde un vuet prelung și neconținut tremura ca un murmur venit din fundul pământului.

Într'una din cărciumile răsărite în apropierea fabricii, muncitorii intrau pâlcuri, ștergându-și așale frunțile pline de sudoare neagră. Încăperea boltită și scundă a tavernei se umplu repede și nouii veniți se așezau pe la mese, sau se îngrămădeau în picioare, pe unde dădea Dumnezeu. Piutea ceva ca o încordare printre ei și gălăgia — mult pușină câtă răsuna — fu tăiată în clipa în care un tânăr, mai curățel ca ei, intră, închizând după sine ușa, ce sbârnaia din geamuri.

Avea între douăzeci și cinci și treizeci de ani și muncitorii îl ziceau lăncu „cârturarul”, că era tare învățat și fiindcă nu era nedumerire, pe care el să nu le-o limpezască cu vorbele lui sfătoase, eșite ca din gură de moșneag. Muncitor de o seamă cu ceilalți, era cinstit de tovarășii săi, care umblau cu el așa cum umblă albinele cu regina în stupul lor. Când se ivea vr'o

neînțelegere, lăncu era acela, care căuta să împace lucrurile; și — Doamne — să-l fi văzut cu ochii lui senini și frumoși și cu pletele lui aurii, ce și-le scutura de pe frunte în valuri, ca grăul bătut de vânt — să-l fi văzut așa vorbind încet și răsădit patronului stănit pe canapea, care prin fumul hăvanii îi zicea tot „lăncule dragă”, cu toate că, de mult l-ar fi svârșit peste poartă, dacă înălțurarea lui n'ar fi stănit printre muncitorime lucruri, la care însuși patronul, cât de tare era de inimă, nu se gândea tocmai cu dor...

Lăncu trăia singur, locuia singur, n'avea pe nimeni. Despre trecutul său n'a vorbit nimănui și nimeni nu știa de unde a venit prin părțile acestea. Se spunea pe ici pe colo, că e străin venit de peste hotare, ba că e neam de boer scăpătat și se găseau — ca 'ntotdeauna — și guri rele, care șopteau, că ar fi vr'o iscoadă venită de cine ște unde și că'ntr'o bună zi va trebui să-și dea el arama pe față! — Dar toate acestea nu făceau decât să-l pue pe lăncu în lumină și mai ciudate, să-l smu'gă din șirul oamenilor de rând și să-l îmbrace aproape cu un nimb de idei, pe care-l știau cu toții, ca și-ar da viața pentru fericirea celor de o seamă cu el. Și astfel lăncu era iubit și răsfățat.

* * *

În cărciuma plină cu oameni cuvintele lui lăncu picau încete și limpezi. Și când isprăvi de vorbit,

o tăcere grea copinse pe toți: numai pe alocuri răsărea câte un cuvânt svârșit repede și cu foc.

Lăncu fusese iarăși la patron, la „lipitoare”, cum îl porecliseră ei și care în închipuirea lor avea buzunările pline cu grămezi de galbeni furați din truda lor zilnică, așa cum le-a spus o mai deunăzi omul acela cu glasul puternic și pe care-l vedeau încă vorbindu-le la umbra unui steag mare și roșu.

Neajunsurile, care îi rodeau de atâta amar de vreme, erau sortite să nu mai ia sfârșit; ulciorul tot mergea la apă și patronul nu vroia să știe, că s'ar putea sparge într'o zi! — În schimb curgeau făgădueli peste făgădueli: cu ele i-a apucat toamna și cu ele îi va apuca și iarna în locuințele năpădite de apă și mocirlă, cu pereții uzi și hârbuiți de mucegai, cu copii și femei bolnave și cu cei câțiva gologani pe zi, pe care căranul lor îi îneca mai toți în rachiou...

Și după ce lăncu își isprăvise vorba, se'ndreptă spre ușe și porni acasă.

Afară, păcla rece a serii îl lovi ca un sloi de gheață. Se încheiă la piept, își îndesă mâinile în buzunări și se infipse în negura, ce se țesea tot mai groasă. Abia făcu însă câțiva pași, când din ceață de unde va răsuna cîripițul unei voci atât de cunoscute lui lăncu, încât cu tot frigul toamnei îl năpădise așa o năbușală de par'că cine știe ce friguri și-ar începe cu el jocul lor nebun. Și într'o clipă se găsi în fața unei fete tinere și a unei femei mai în vârstă. Lăncu știa prea bine: era fata directorului, a „lipitoarei”: un trandafir crescut din măcăci, cum spunea el.

Apărut așa de odată, ca eșit din pământ, fata tresări văzându-i făptura înegrită de întuneric și ceață. Lui lăncu i-se părea și lui că s'a pripit; stătea în fața ei amuțit și cu inima bătândă: — ar fi spus ceva... dar nu știa ce... Și inima îi svăcnea așa de tare, de se temea să nu-i fie auzită...

Când îl simți așa în fața ei, fata își veni în fire și-i îngănă câteva cuvinte cu sfială. Pentru lăncu sosise mântuirea! Rătăciseră dintr'o plimbare și — ca să le arate calea se duse repede în cărcimă după un felinar.

Peste un ceas, când ședea singur în odaia sa, pe lăncu îl năpădea sufletul.

Simțea încă pe braț urma mănutei, cu care s'a sprijinit de el și în ureche îi răsună și acum un „merci” — spus cu r-ul acela adus din gât și care dădea atâta mlădiere glasului ei dulce.

Dar tovarășii de ce s'au supărat când le-a spus pentru ce-i trebuie felinarul? — Ce murmur printre ei... Zău! Ce au ei cu copila aceea de optsprezece ani? De l-ar fi rugat pe altul în locul său, nu i-ar fi arătat și acela drumul cum i l-a arătat și el? — Ei! De bună seamă rachiul...

Dar icoana mizeriei și a suferințelor nu întârzie să renască în mintea lui și lancu începu să vadă mai limpede: da... odrasla patronului, bogată, veselă și cu obrajii rumeni... și copiii lor bolnavi și ofiliți printre zidurile umede și hârbiute...

Afară pleoșcăiau pașii grei ai muncitorilor ce se întorceau acasă. În depărtări, fabrica murmură încet și lin isonul nopții.

Și zilele trecură.

Făgăduielile, care nu se mai înfăptuiau, îl puseră pe lancu pe gânduri. Când trecea prin cartierul muncitorilor, femeile îi eșeau în cale cu copilași galbeni în brațe; îl întrebau, i-se boceau ca unui mântuitor atotputernic.

Și după atâtea încercări fără rod, ce-i mai rămânea de făcut? Toată nădejdea o aveau în el „cârturarul”... și povara răspunderii îl apăsa tot mai greu pe lancu...

Se gândi bine și se hotărâ să se mai ducă încodată la el, la „Domnul Director”.

Cât i-a vorbit, cât i-a tot spus până acum, că nu se mai poate așa, că muncitorii nu mai rabdă! Li aminti din nou făgăduielile lui rămase tot neîmplinite, mizeria ce se 'ntindea ca mușgaiul. Și la ce bun toate acestea?... Numai ca să cuieagă alte făgădueli, sau mai bine zis nimica: vorbe goale, cu care vulpea bătrână pescuia în apă tulbură.

Și cât timp îi vorbea, el, directorul ședea la masa lui încărcată cu hârtii și bibelouri, mângâind încet și tacticos, pe un colț de foale albă, poze cu un creion roșu. Lancu le privea simbolic; i-se părea că e singurul răsunet al vorbelor sale. Și ce ciudat, — tocmai roșul... l-a spus cu vocea tremurândă:

— Să nu te căești într-o zi, domnule director!.. și a trântit ușa după sine, cel care totdeauna își păstra sângele rece.

Dela Românil din Serbia: Un bandieriu de călăreți din Vârșet mergând spre gară spre a primi oaspeții, veniți la stînțirea clopotelor dela biserica românească din acest oraș.

Cu obrajii aprinși trecu apoi prin grădina ca din povești, ce înfloreste acolo în fața casei. Dar cu cât se roși mai tare, când o zări pe ea, fata „lipitoare”, cetind sub un crâng de trandafiri în bătaia soarelui palid de amurg de toamnă! — De ce i-s'a topit deodată tot cătranul inimii sub privirea ei blândă și senină?...

Și când să ese din grădina, dădu peste o bucată de mătăasă albastră, și străvezie, perdată pe o margine de drum. Iși aminti îndată: era șalul ei, cu care a mai văzut-o cândva. Voia să i-o ducă numai decât și era fericit, că a găsit prilejul s'o mai vadă încodată; abia făcu însă doi pași și inima i-o luă așa de repede, încât lancu se opri, să-și mai domolească sufletul, ca pe un roib neastâmpărat, ce nu-l poți stăpâni cu una cu două.

Aruncă o privire lungă asupra șalului, îl apropiă de fața-i rumenită și ameiț de o mireasmă dulce ce se ascundea printre cute, cât pe aci să apese de buze bucata aia de pânză, dacă — nu știu cum — nu s'ar fi trezit așa deodată din visătoria asta de o clipă. Căci lancu își aminti tot ce se 'ntâmplase cu câteva clipe înainte în odaia directorului, necazul îl cuprinse din nou și privind șalul, o muștrare de cuget îl rodea, ca viermele miezul de copac. — Să l turbure pe el fata aceea... Pe el, — și tocmai fata „lipitoare”!... De ar ști tovarășii săi, de ar ști femeile ce-i ies în cale bocindu-se; l-ar blestema cu zilele, ar spune că e un netrebnic, că l-a ademinit „lipitoarea”, că e un trădător, un ucigaș al copiilor

flămânzi!...

Dar nici nu se poate! Să se lase el sedus? Nu! Și apoi cine știe, — patronul poate că dinadins a pus fata să-l vrăjească așa, numai ca să-l dea de partea lui și să scape de el.

Câteva clipe și soarele se cufunda în zarea purpurie. Văduhul se răcori și ca o pânză de painjen păcla toamnei se furișă încetșor pe pământ.

Lancu mergea spre casă. Se gândea iar la ai săi și-l chinuia o remușcare. Șalul cel albastru însă îl uitase în mână și după un timp îl strecură pe nesimțite sub vestă. — Chiar în partea ei cea stângă...

Fabrica stătea cu porțile închise. Murmurul ei veșnic încetase și mașinile cu brațele și roțile lor uriașe odihneau reci și tăcute.

Era grevă.

Jos, la locuințe, muncitorii umblau în grupuri, fumând și gesticulând. La două din casele cu pereții cenușii, steaguri negre cu panglici roșii fluturau în bătaia vântului. În odaile cu pete mari de umezeală, pe mesele cernite cu postav negru, doi copii răpuși de aceeași boală erau lungiți în sicrie de scânduri. Lumea se 'ngrămadise și în suspinele ce eșeau de lângă morți era ceva ca un fășait al focului de răsunare ce pălpăia acolo sub hainele lor murdare de muncitori.

Oamenii erau agitați.

Dintr'una din casele părăsire în ziua aceea, lancu eșise din odaia lui ca să ducă înapoi șalul domnișoarei. O luă pe o potecă dosnică, să nu fie văzut de nimeni și apucă pe urmă șoseaua ce duce pe lângă fabrică spre vila directorului. În a-

ceeași clipă, pe șoseaua cenușie, un automobil sbură pe lângă lăncu, împroșându-l de sus până jos cu pete mari de noroi. lăncu recunoscușe părul castaniu, din care vântul răscolea șuvițe de mătase. Se opri cu privirea țintuită spre mașina ce se perdea din ce în ce și ca gonit de o putere nevăzută se întoarse în grabă pe poteca pe care venise și care scurta drumul șoselei ca o coardă ce leagă cele două capete ale arcului.

Pe lăncu îl străbăteau gânduri rele. În închipuirea sa vedea mașina trecând prin mulțime, — oamenii ce se ngrămădeau cu pumnii ridicăți, mașina ce înainta tot mai greu; se oprește, — muncitorii o nconjoară... dar în clipa aceea își aminti și casele cu steagurile negre ce fălăiau d'asupra mulțimii; — și ceva ciudat îl opri pe lăncu din drumul său. Par' că-l amenința cineva. — Nu era neam de „lipitoare“ acolo, pe care toată fabrica îl ura acum ca pe un ucigaș? — Și în inima lui lăncu se încolăcea un nod ce-l chinuia tot mai tare, ce-l apăsa tot mai greu... voi să-și urmeze drumul și să ducă șalul acolo unde trebuia, — dar tot nu-veni să pornească. Și ca un smintit se clătina în toate părțile mușcându-și buzele până la sânge: lăncu simți că nu mai e stăpân pe sine și că în clipe grele se înmoae și inima de fer...

„Ce-i pasă acum de patron! Era fata lui cu ochii albaştrii, cu părul de mătase!..

Și pe poteca de lut lăncu fugea într-o răsufare...

Când ajunse acolo, străbătu mulțimea și se opri brusc în mijlocul drumului privind speriat șoseaua de amândouă părțile. Totul era în liniște.

Tovarășii se adunaseră în jurul său și-l priveau tăcuți și cu ochii mari.

— Ce-ai pățit lăncule? — răsună de undeva.

Era roșu la față, răsuflea repede, hainele și obrăjii îi erau pătați cu stropi de noroi.

lăncu le mărturisi teama: era sincer ca un copil. La mulți însă nu le veni la socoteală ceea ce le spusese; și erau și câțiva care n'au uitat seara aceea cu păclă în care lăncu venise în cărciumă după felinar.

În ziua următoare era înmormântare și lumea se aduna pe lângă casele cu steagurile negre.

Lângă căpătâiul de sicriu, lăncu stătea cu privirea întepenită pe muncul de lumânare ce se topea văzând cu o hii. Pe lințoliul presărat cu flori de toamnă, maica își bocea cu părul despletit copiul.

La unul din colțurile înfipte în noroi, două coroane de crizanteme zăceau sfâșiate, cu florile inecate în mociră. Printre ele eșeau bucăți încolăcite de panglică, pe care de le- ar fi curățit cineva, ar fi putut ceti: „Regrete eterne“ și numele directorului uzinei.

Ziua dădea spre asfințit. Spre mieznoapte, zările mânau norii grei de ploaie, încet ca pe o turmă de vite. Câte o boare rece, ca picată din nori, se lasă în răstimpuri pe pământ, încrețind fața băltoacelor, de părea că vor să pornească din albi.

Pe șoseaua ce ducea spre cimitir, un șir lung de oameni înainta încet. Ici colo câte un steag roșu se legăna printre muncitorii care urmau descoperiți sicriile purtate pe umeri. De nicăeri aici o vorbă.

Văzduhul își schimbă fețele. Aburii plumburii întunecau când lumina zilei, poleind pământul cu o burniță cât un praș; când printre sdrențe de nori apărea un strop de albastru, de unde soarele își arunca lumina ca trasă pe un fir. Pe sârme de telegraf, vrăbii umflăte se scuturau de apă. Apoi se întuneca iarăși și vântul suflă și mai rece.

Împrăștiati printre morminte, muncitorii se mișcau ocolind mobilele cu crucile străambe. — La capătul cimitirului două gropi erau să-

pate una lângă alta. În jurul lor se făcu imbulzeală și privirile lunecau când pe sicriile puse pe pământ, când pe gropile de alături, unde huma căsca două guri deodată.

Nu mai plânge nimeni. Nu mai era jale. Un foc ce pălpăta înăbușit, uscăse lacrimile.

Pe una din mobilele de pământ proaspăt, un steag roșu era înfipt cu putere. Sub creștele lui fălăinde, un om cu glasul puternic rostea cuvinte, pe care plumbul cerului le înăbușea sub greutatea lui. Muncitorii se uitau la el și cu priviri sticloase urmăreau fiecare mișcare a sa, brațele întinse spre groapă, pumnul ridicat spre cer.

Începu să plouă. Mai întâi pică un strop, apoi mai multe, până când bătaia leneșă a apei răspândi un fășait ușor pe pământ.

Și omul cu glasul puternic sfârși vorba.

„Patronul vostru v'a scăpat de două griji! — Să-i fiți recunoscători!..

Ș'apoi sicriile se cufundau încet în pământ. Cineva bocea în surdina: de jur împrejur muncitorii stăteau cu capetele aplecate, muți și înmărmuriți. Deasupra lor norii se lăsau tot mai jos și ploua înainte.

Steagurile se înmulțără și apa picură din ele în stropi roșii, ca de sânge.

Pela 11 noaptea plouă încă de-abinelea.

Pe scara acoperită de un covor moale, servitorul predă domnișoarei Lili — așa se numea fata directo-

De la Români din Serbia: Procesiunea, cu care s'au dus clopotele cele noi la biserica românească din Vârșej.

rului — un plic umed, pe care l-a aruncat în antrou nu se știe cine și care cu slove tremurate purta numele ei precedat de acela de domnișoară. Lili șovăește mai întâi, dar pe urmă i-a plicul și cu un zâmbet uitat într'un colț de buze, intră în odaia ei.

Pe folie groase ale unui roman franțuzesc zace un cuțit de argint cu figuri antice pe mâner. Il ia de acolo și cu mâna ușorică sfășie plicul și începe să cetească. Lili se face deodată albă ca peretele și ca o căprioară rănită fuge spre odaia tătucului cu scrisoarea apăsată de obrăzorul ei palid. Și nu trece un sfert de ceas, când pe șoseaua plină de noroi, o trupă de călărași se apropie în goana calului, de uzină.

În noaptea aceea în vila directorului nu dormi nimeni.

În salon Lili servește cafelele turcești tătucului și la doi ofițeri veniți cu călărașii. Vorbe goale, să treacă vremea. În streșină ploaia curge în sunetul neschimbat al tinichiei. Tătucul îi spune ceva Lili și Lili deshide pianul și începe ceva de Grieg. Cei trei ascultă duși cântecul ce sună a lene și înăbușit.

Directorului i-se pare dintr'odată că aude ceva. Se duce la fereastră, se uită prin perdele și face grăbit un semn ofițerilor. Lili s'a speriat; se întoarce dela pian și vede ofițerii eșind în grabă pe ușe. Simte apoi că o apasă ceva la tâmplă, se întunecă și abia mai poate spune: „Papa!...” căci pe urmă nu mai știe de sine...

* * *

Când se trezi se frecă pe ochi ca după un somn lung. Miss Ellen era lângă dânsa și o întreba dacă nu-i trebuie o compresă rece. Lili își aduce aminte; repede se scoală și se uită speriată în jurul ei. Miss îl netezește părul ce-i căzuse în câteva șuvițe pe frunte și o liniștește. Nu s'a întâmplat nimica: adică ce a fost a trecut și acu totul e liniștit.

* * *

Directorul eșise în răstimp din casă. Tumultul de afară se risipise, slavă Domnului! Că putea să se n-tâmplă mai rău...

Soldatii aduseră sub veranda de sticlă a casei corpul unui muncitor. Directorul se uită la el cu fălcile strânse.

— Noi n'am tras în nimeni, de ce l-o fi omorât? Că era d'ai lor... zice soldatul pus de gardă,

Directorul se apleacă, ridică puțin șapca ce acopere fața mortului: o ridică încet și nici nu-i descopere toată fața, căci deodată tresare și aruncă speriat șapca înapoi. — Se uită la el, strânge iarăși din fălci și nu-i vine să creadă.

De sub vesta mortului ese un colț de mătășă albastră. Directorul se apleacă și trage de ea, dar șalul nu știu cum-nu voia să vie... Atunci directorul deschide câțiva nasturi și scoate șalul cu putere.

— Hm... canaliile! — Drepturi știu să pretinză, dar de furat fură!...

Se duce apoi în casă, să vadă ce îi cu Lili. Intră încet în odaia ei și cu băgare de seamă. Dar Lili e în picioare și la vederea tătucului se bucură. Zărește șalul cel albastru și bate din palme de mirare.

— Vai și cât l'am căutat! Unde l-ai găsit tătucule?...

Afară crapă de ziuă. Văzduhul e cenușiu, și ploaia n'încețat...

Noapte

Volbură Poiană

Din cer în apă

Lună se 'ngroapă

Noaptea târziu

Lin legănată

În fund șarată

Ca focul viu.

Și-o 'nnotătoare

Prinzând să sboare

Din păpuris,

Întunecată

I aruncă-o pată

Pe furis.

TOAMNĂ

G. NEDELEA

Frunza cade din salcâmi

Imbrăcând cărarea,

Berzele se duc în șir

Cenușie-i zarea.

În crâng florile-au murit,

Paseri nu mai cântă,

Plutesc neguri peste văi

Vântul se frământă...

În picuri reci, pe geamuri lin

Ploaia se prelinge,

Nu e soare... nici senin

Cerul parcă plânge...

Nici chlar stele nu mai sânt

Nici cântări pe vale,

Totul paré 'nvăluit

Într'o neagră jale....

COLȚUL VESEL

O INCERCARE DE SINUCIDERE

SAU: REVOLVERUL MISTERIOS

Marele romancier, poet și autor dramatic Ilarie Otavă se găsea în odaia lui de lucru, unde tocmai șlefua ultimele rime ale unui sonet simbolist, când servitoarea îi aduse o carte de vizită: „Demetru Demetrescu, publicist”.

— E un domn, care vrea să vă vorbească, explică (în mod inutil) servitorul.

Ilarie Otavă se întreabă în sinea lui, ce putea să aibă cu el acest confat, al cărui nume îl auzea pentru întâia oară. Se hotărî totuși, să-l primească.

Un tânăr înalt și palid își făcu apariția în pragul ușii; era îmbrăcat într'o redingotă de o culoare nehotărâtă și purta o pereche de ghetă (numai una) nițel cam prea largi pentru picioarele titularului lor. Dar, sub braț ducea o geantă voluminoasă, pe care o așeză pe genunchi, după ce Ilarie Otavă îi făcu semn să stea.

— Ce dorești, domnul meu? îl întreabă marele romancier, poet și autor dramatic, dornic să isprăvească mai de grabă această întrevedere.

Această întrebare, foarte banală de altfel, făcu pe d. Demetru Demetrescu să-și mai vie par'că puțin în fire. Își trecu mâna peste ochi, scoase un oftat din adânc, apoi reuși să spună:

— Dacă mi-am îngăduit, iubite maestre, să mă înfățișez aci, am făcut-o mai întâi pentru că am auzit cu câtă bunăvoință privești totdeauna suferințele omenești. Opera dumitale de altfel, trădează ea însăși un suflet ales, care nu poate rămâne nepăsător în fața mizeriei. Împrejurarea grea în care mă găsesc, împrejurarea care...

Vizitatorul se pregătea, firește, să-și spună lunga poveste a nenorocirilor sale, — povestea redingotei de culoare îndoelnică și a ghetelor prea largi, de aceea gazda găsi nimerit să se scoale, protestând:

— Iartă-mă, scumpul meu domn, dar vremea mea e măsurată, o afacere grabnică...

— Trebuie să mă ascuți, răspunse tânărul palid, aruncându-i o privire stăruitoare, ca un ordin de a se așeza la loc.

Ceeace Ilarie Otavă, cam plictisit, făcu. Celalalt rîncepu;

Familia mea are o veche obârșie moldovenească, dar, din pricina persecuțiilor politice, averea noastră a scăzut mereu. Părinții mei voiau să mă facă militar, deși eu mă simțeam atras spre literatură. Mi se părea că un Demetru Demetrescu putea să câștige tot atâta glorie cași Mihail Eminescu, Grigore Alexandrescu, Duiliu Zamfirescu sau maior Gh. Brăiescu. Tatăl meu era de altă părere. Mă împotrivi lui, fugii din școala militară, de unde nu m'am mai întors acasă. Familia mea făcu jurământ să nu mă mai primească în sânul ei. Acest sân îl cunosc, își va ține jurământul... Iată doi ani de când rătăcesc prin București, încercând în zadar să-mi găsesc o ocupație statornică. Am făcut versuri, pe care nici o revistă n'a vrut să le publice, am prezentat piese de teatru, pe cari niciun director n'a primit să le joace, am scris articole, pe cari nici o gazetă nu le-a găsit demne de a vedea lumina tiparului. Incetul cu incetul, banii pe cari i-aveam s'au isprăvit. Sunt un invins. De două zile n'am mâncat decât un corn cu sare... Ce să fac, iubite maestre, ce să fac?

Maestrul duse mâna, generos, spre portofel.

D. Demetru Demetrescu văzu acest gest.

— Ah! strigă el cu un glas încercat de durere. Vrei să-mi întinzi o hârtie de douăzeci de lei, nu-i așa? Ca să te scapi de mine...

— Domnule, încercă să se scuze Ilarie Otavă, n'am avut de gând să te jicnesc!

Dar, fără să-l mai asculte, d. Demetru Demetrescu se ridică deodată în picioare și începu să se plimbe cu pași mari prin odaie, bătându-se cu pumnii de piept și țipând în gura mare:

— Două zeci de lei... mie... mie... unui Demetru Demetrescu! Intocmai ca unui cerșitor! Iată cum e primit un om de lume, un confrate nefericit! Tu vii să ceri un sfat, un sprijin; și se asvârlă douăzeci de lei, de pomană... Nu! Nu! Ajunge atâta uimire! Destul cu această înjosire!

Și scoase un revolver din buzunar. Ilarie Otavă avu un moment de groază. Cine era acest om primejdios? Un asasin? Un asasin? Un nebun?

Dar d. Demetru Demetrescu, cași cum i-ar fi ghicit gândul, spuse:

— Liniște-te, iubite maestre, eu nu sunt un criminal. Un singur om va muri aci; eu...

Ilarie Otavă zise, înfricoșat:

— Vrei să te omori?

— Chiar aici răspunse cellalt. Să nu-ți fie frică... N'o să greșesc... Revolverul acesta e o jucărie de o precizie minunată... un Browning de opt millimetri... Pulbere fără fum... Ultima perfecțiune a tehnicii... L'am plătit cu cincisute de lei... acum doi ani, pe vremea când se mai găseau în buzunarul meu atâția bani deodată... Dar e o cheltuială pe care n'o regret...

Zise și-și îndreptă țeava spre frunte.

— Stai! Strigă Otavă.

Ascultând pe d. Demetru Demetrescu laudându-l cu atâta sânge rece calitățile armei ucigătoare cu care voia să-și curme zilele, o idee neașteptată îi fulgeră prin minte, găsisse poate mijlocul de a evita drama care trebuia să se desfășure înaintea ochilor lui. Autorilor dramatici nu le place niciodată să fie spectatorii altora.

— Nu te supăra, începu el, dar așa dorî să-ți fac o ultimă propunere... Nu vrei să primești bani dela mine? Foarte bine... Te admir. Dar nimîni nu te poate opri să vinzi ceea ce-ți aparține. Revolverul acesta îmi place... Demult aveam de gând să-mi cumpăr unul... Vrei să mi-l vinzi? Îți dau pe el prețul cu care l-ai cumpărat...

— Fie! răspunse sinucigașul în perspectivă. Primește... La urma urmelor, după ce așezi cincisute de

lei se vor sfârși, voi găsi și alt mijloc de a mă ucide, mai puțin costisitor...

Vorbi, luă banii și plecă, în vreme ce maestrul Ilarie, care mai tremura încă, dădea ordin servitorului să nu mai primească niciodată pe domnul cu geantă...

Jumătate de oră mai târziu, d-l Demetru Demetrescu intra, pe strada Carol, în prăvălia unui armurier.

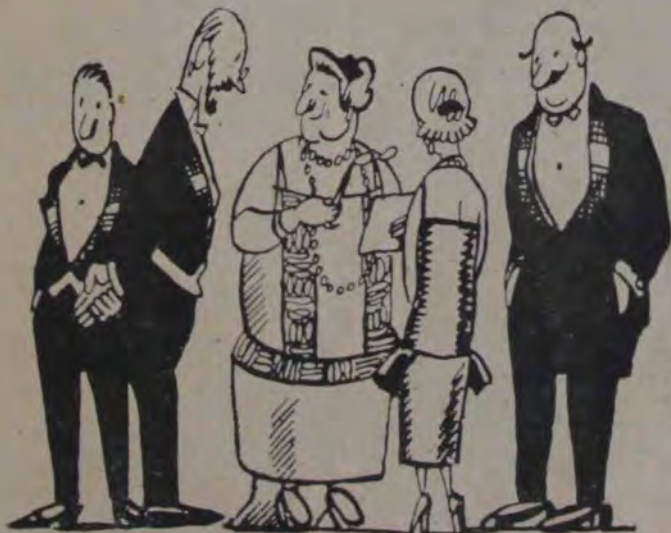
— Domnule Vergeă, zise patronului prăvăliei, o să fii mulțumit. Azi dimineață am mai vândut trei.

— Bravo, exclamă d-l Vergeă, când mă gândesc, că cu talentul pe care-l ai te mulțumeai cu slujba de figurant la Teatrul Național, unde abia luai patruzeci de lei pe seară! La mine, n'ai ce zice, câștigi ceva mai bine...

— Într'adevăr, răspunse cu modestie d-l Demetru Demetrescu, sunt pe cale să-mi câștig în branșa dumitale o frumoasă reputație de sinucigaș cu luna...

Rugăm cu toată stăruința pe simpaticii nostri cetitori ca să binevoiască a-și reînnoi cu cea mai mare grabă abonamentele pe anul 1925. Nu uitați că: bis dat, qui cito dat!

Spectacole de sărbători

Ea. — Ce fel de dramă modernă e asta? Intre actul întâi și al doilea trec șase luni, și eroina piesei are aceeași servitoare!

Dări de

scamă

† VASILE E. MOLDOVAN

La vârstă de abia 44 de ani, moare, la Turda, un publicist de mare valoare, un scriitor, care dacă ar fi stăruit în aceasta îndeletnicire ingrată, ar fi rămas printre cei dintâi.

Cele dintâi încercări literare — iscălitând V. E. M. sau Sirius — le-a publicat în „Familia” din Oradea Mare și „Tribuna” din Sibiu, când era încă pe băncile liceului, atrăgând atenția lumii bune literare cu încercarea de roman „Meteor”, și versuri din ce în ce mai reușite. La universitatea din Budapesta, alături de tovarășii lui dela „Petru Maior”, colaborează la „Luceafărul”, fiind unul din întemeietorii acestei reviste.

Poezia „Roata dela Bălgrad”, îl încurcă într'un proces de presă și-l trimite, pentru un interval, în temnița de stat dela Seghedin.

Înapoiindu-se din celula lui solitară publică povestirea „Dușmănie”, cu reminiscențe din viața haiducească a Ardealului, și câștigă un premiu cu piesa „Pinteaz-Viteazul”. Apoi întemeiază revista „Orizontul” la Cluj, în care talentul lui de polemist ager și aptitudinile lui de satiric temut se evedențiază din ce în ce mai precis. Articolul „Pax” atrage din nou asupra-i atenția procurorilor.

Ministrul ungar de pe atunci, Lukács, ridicase, la Presaca, lângă Zlatnai, un monument cu această inscripție în amintirea ungarilor măcelăriți de lăncierii lui Iancu, drept răspuns la tradarea lui Hatvany și la grozăviile săvârșite de honvezi lui, la Abrud. Pe aceasta temă, el scrie un strălucit articol, de o superioară ironie, evedențînd greșelile unui sistem de guvernare miop.

De o superbă ironie e și nuvela „Om și Câine”, apărută tot în coloanele „Orizontului”.

Cele mai de valoare lucrări literare ale lui, proză și versuri, au apărut în volumul „Raze de lună”,

dacă nu ne înșelăm, la Orăștie, căci nu mai află acest volum în biblioteca mea, cu care detectivii își făceau foc în Septembrie—Noembrie 1916, după intrarea României în războiu, pe vremea internării la Oradea Mare—Beiuș.

Procesul de presă a luat, de data asta, proporții mai mari; acuzatul întrevăzând maximum pedepsei, a rupt vorbirea de apărare, renunțând să se mai apere.

A luat apoi drumul Americii, unde a redactat, ani de zile, ziarul „Românul” și calendarele acestui ziar, dezvoltând o intensă propagandă politică-culturală printre românii expatriați.

După dispariția „Orizontului”, și chiar în decursul apariției lui, a fost un colaborator prețios al ziarelor noastre din Ardeal, și, mai apoi, al celor din România, candidând într-o vreme ca deputat.

Intrebuințează, dela o vreme, pseudonimul V. Drumaru în articolele sale de ziar, scrise cu mult avânt și căldură.

Literatură nu mai scrie.

Dacă îl întreba vre-un prieten, pentru ce nu mai scrie, ridica din umeri și întreba sceptic: „Pentru ce să mai scriu?”

Talent incontestabil, Vasile Moldovan lasă în urmă trei volume literare, cunoscute aproape numai de generația cu care a muncit alături. O nouă ediție, selectă, ar constitui o lectură foarte interesantă, și în zilele noastre de literatură decadentă.

Firea lui de artist răsărit i-a rânduit o viață de sbucium și o moarte timpurie.

Dormi în pace, prietene Vasile!

AL. CIURA

P. S. În numărul proximo vom publica bucata „Om și câine”, pentru că cetitorii noștri să vadă felul de-a scrie al răposatului V. E. Moldovan.

REVISTELE VECHI...

Când într-o bibliotecă liniștită din rafturile prăfuite de cărți rechemi la o tăcută convorbire slova vechilor colecții de reviste, răsfoind paginile atinse de dinte vremii, prin suflet îți trece o undă de pioasă înțelegere a trecutului. De după masca literelor rotunde îți vorbește deschis când aprins și răscolit, când potolit și înțelept ca o poveste bătrânească, un suflet senin, sufletul trecutului. Și ascultând glasul lui venit par'că din alte lumi gânduri răscolite te frământă căci simți că sufletul care e risipit în acel scris e cel adevărat, e cel viu. În dosul slovej îngălbenite simți o credință. Versul poetului:

„Voi credeai în scrisul nostru, noi nu credem în nimic” îl simți mai puternic ca oricând.

Nu suntem dintre acei pe cari numai trecutul îi încântă și ne bucurăm mult că adevăratul scris românesc curge tot în matca înaintașilor, dar scrisul născut în urma cine știe căror curente literare de parte de sufletul nostru ne supără. Și de-aceia colecțiile revistelor vechi pe lângă puținele reviste actuale, ne aduc o adevărată mulțumire sufletească. Cu câtă bucurie pescuiești din „Convorbirile literare” articolele lui Maiorescu, versurile fragede și clare ale lui Alexandri și Eminescu, sau urmărești firul roșu al ideii naționale din „Sămănătorul” și înțorci paginile pline de un crez întru viitor ale „Luceafărului” din Ardeal!

În toamna asta, în răgăzurile lasate de alte îndeletniciri am avut bucuria să răsfoiesc din timp în timp într-o sală liniștită de redacție, colecțiile anilor 1911—1915 ale „Cosinzeii”. Și gândurile dela începutul acestei însemnări paginile ei simțite mi le-au deșteptat. Sunt numai 10 ani de atunci și totuși cât s'au schimbât vremurile și sufletele așisderea. Idealuri în slujba cărora era toată suflarea românească și-au aflat intruparea; valori recunoscute s'au uitat, ridicându-se altele în locul lor. Mulți dintre scriitorii acelor vremuri punându-și și sufletul și trupul în slujba aceluiaș ideal, nu mai sunt. Dar sufletul lor trăiește risipit pe paginile curat tipărite. Sub câteva poezii am aflat numele lui M. Săulescu poetul „Săptămănei luminate”, și al inimii volunter Cassian R. Mun-

teanu. Frumoasele versuri ale celui din urmă aduc pe lângă o tristețe covârșitoare:

*Presimt că voi muri în floare
Când frunza 'ngălbenită moare,*

și o atmosferă mistică de credințe poporane:

*... numa 'n primăvară
Să v'amintiți de mine iară.
Să vină mama pe 'nserate
Să mă deslege de păcate,
Și dac' o fi pe codru lună
La căpătâiu cărbuni să mi pună,
La glesne busoioc să-mi frângă
Dar numele să nu l rostască
Și jânul să nu mi-l plivească
Să-l simt cum crește pe moviță...*

În vremurile acelea de grea stăpânire streină ascemini zănei poveștilor noastre, al cărei nume îl poartă, revista ducea în familiile cărturarilor dela sate înseninare și credință. Scriitorii atât din „țară” cât și cei din Ardeal publicau în ea tot ce aveau mai senin, mai bun. Alături de I. Agârbiceanu, Z. Bărsanu, Al. Ciura, L. Rebreanu, I. Gorun, Soricu, E. Pitiș, T. Mureșanu, A. Cotruș, scriau M. Sadoveanu, Eftimiu, Galațion, Dragoslav, Cazaban, E. Farașo, Crainic, Vissarion, Măndru și alții alții cari propovăduiau în aia lor graiul și sufletul românesc.

Le-am scris acestea să se vadă ce eră în trecutul apropiat o revistă populară: o purtătoare de suflet și credință. Astăzi revistele — cum a arătat d-l Bornemisa — tângesc, neavând ca mai demult concursul scriitorilor. Și de-aceia nu mai găsești în ele același suflet ca atunci, căci cei cari îl fixează mai puternic în scrisul lor, nu-l mai risipesc în reviste ca pe-o sămânță bună, sau scriu numai în cele cete de publicul rafinat. Contactul cu cărturarii satelor lipsește.

Ș-acum când al șasălea An nou liber ne bate la geamuri ca să i ascultăm urarea, când ediția de sărbători a ziarelor printre lungi arti ole senzaționale strecoară nebagată în seamă o notă literară, cărturarul satelor așteaptă zadarnic sufletul vechiu al revistelor. Și iată de ce întorcerea spre vechile reviste îi trezește în suflet dureros ca o mustrare ecoul iubit al altor vremuri...

Teofil Bugnariu

Candida, piesă în trei acte de Bernard Schaw și Năzdrăvăniile divorțului, comedie în trei acte de A. Bisson

Teatrul Național din Cluj a făcut un salt simțitor dela *Candida* la *Năzdrăvăniile divorțului*, și nu trebuie să se mire nimeni dacă farsa lui Bisson a avut mai mult succes decât paradoxele scenice ale lui Schaw. Ca să mențină echilibrul între extreme, viitoarea premieră va fi: *Când vine vîful*, poem dramatic de d-l G. Tătărescu, subsecretar de stat la departamentul literar al propagandei naționale. În chipul acesta, toate preferințele și toate gusturile, — chiar cele guvernamentale, — sunt pe deplin satisfăcute. Iar instituția, progresează...

D. Bernard Schaw face impresia că nu scrie teatru pentru a înlățișă fregmente adevărate de viață, nici pentru a da drumul unei închipuiri poetice; causticul secolian preferă să și sponă propriile sale păreri asupra sentimentelor și pasiunilor omenesii. Așa de pildă, *Profesiunea doamnei Warren* e mai puțin o descriere, uneori îndrăzneată, a unui mediu corupt, cât un prilej pentru autorul piesei de a se lupta, cu armele-i proprii, împotriva moralei obișnuite. Iar multe părți din *Pygmalion* nu sunt decât un mijloc, prin care d. Bernard Schaw își expune, cu o strălucită vervă, teoria sa socială, că cinstea este apanajul oamenilor bogați, întrucât, pe aceștia nu-i costă nimic să fie onești.

Ce este *Candida*? În aparență, pornind dela cele dintâi scene, este o piesă foarte cumsecade, în centrul căreia sclipește o femeie de o perfectă curățenie sufletească, al cărei elogii se cântă pe toate tonurile. Prin urmare, niciun adulter în perspectivă. Soțul, pastorul Morrel, e un personaj destul de plicticos, cu toată oratoria sa socialisto-bisericească, și cu toate aierile sale de nelindurat moralist. Desfășurarea acestei istorioare trandafirii, dealungul căreia nu se întrevede nicio umbră de conflict, amenință să ia aspectul unei seninătăți burghezești, cam

searbrde, când, pe la sfârșitul primului act, sosește ca un biet diavol îndrăgostit, plin de imaginație și de sficiune, aristocratul poet Marchbank, un copil de douăzeci de ani. Cu el împreună, a intrat și Bernard Schaw. Marchbank devine spiritul revoluționar al căsniciei lui Morrel. Lovește cu săgeți usturătoare în retorismul cam gol al acestuia, se revoltă, împotriva devotamentului prozaic al *Candidei*, care, cu mâinile sale fine, curăță cartofii gospodăriei, și, pentru că e poet, pentru că iubește, ar vrea să deschidă *Candidei* toate perspectivele unui sbor spre culmile cele mai înalte ale frumosului. Dar *Candida*, pusă să aleagă între cei doi bărbați, între „puternicul” pastor Morrel, și „slabul” poet Marchbank, jertfește pe acesta din urmă și rămâne lângă cel dintâi (și aici începe să vorbească Bernard Schaw) pentru motivul, foarte candid, într-adevăr, că cei obșnuși cu nenorocul se cade să fie lăsați soartei lor, în vreme ce aceia deprinși cu fericirea n'ar putea suporta prăbușirea acesteia. Deci, un Morrel e cel mai slab, de vreme ce plecarea *Candidei* l-ar prăbuși; cel mai tare în fața durerii e Marchbank, care se resemnase demult cu înfrângerea. *Candida* a ales, prin urmare, pe cel mai slab...

Paradoxul e destul de îndemănatec; el ascunde însă toată amărăciunea gândirei lui Bernard Schaw despre dreptatea morală a lumii acesteia. *Candida* n'a fost pricepută tocmai bine la Cluj. Un cronicar teatral, între alții a priceput că preferința *Candidei* pentru Morrel purcede dintr-o judecată compunată de femeie practică. Interpretarea a fost, cu toate acestea, excelentă. D. Dim. Psatta a avut poate cel mai bun rol al carierei sale, dovedind, cu păstorul său Morrel, ce pot face frumoasele sale calități de cumpăt, prestanță și distincție, când sunt animate de căldura și convingerea

unei scânteii de temperament. Cândida d-șoarei Virginia Cronvald, dacă n'a corâspuns deplinei maturității a eroinei, a suplinit această lipsă a gravității fizice cu un joc de curată și surzătoare noblețe. N'a avut nici o ezitare și n'a făcut nici o eroare de interpretare, ceea ce ne-a mulțumit pe deplin. D. Șt. Braborescu, actor inteligent, stăpân pe o gamă întinsă de nuanțe, a înfățișat, poate, pe Marchbaur într'o notă prea bolnăvicioasă. Părea, uneori, Oswald din *Strigoii* lui Ibsen. Lupta împotriva lui Morrel a susținut-o însă cu impetuozitate și elan. Dl. Virgil Vasilescu a pus pe picioare un șiret burghez britanic excelent. Fără nici un cusur. Apreciem tot mai mult însușirile de discreție și măsură în jocul d-nei Bănuț.

Interiorul abatelui Morrel, — care se datorește dlui Șt. Braborescu, — de cel mai autentic bun gust.

Năzdrăvaniile divorțului e o farsă hilarantă, cu peripeții caraghioase, isvorând din încurcătura unui bărbat însurat a doua oară, a cărui primă soție ajunge nevasta actualului său sacru... Publicul s'a amuzat nespus de-alungul celor trei acte, în cursul cărora se trag palme, se amenință cu geamantane din cari atârână o pernă, se prăbușesc teancuri de pachetele purtate pe brațe și se leșină de vreo patru ori.

Trupa de comedie a Teatrului Național a jucat *Năzdrăvaniile divorțului* cu o vervă admirabilă. Dnii Stănescu-Papa, Neamțu și Ghibericon au stors toate efectele posibile. Dna Jigescu-Hodoș și dșoara Miriam au fost două, foarte simpatice, adversare...
A. H.

„Seara cea Mare“. — Opera din Cluj a reprezentat cu prilejul sărbătorilor Crăciunului o iconă muzicală populară în trei tablouri, de d. Tiberiu Brediceanu, înfățișând într'un decor simplu și în cursul unei acțiuni dramatice cam sărăcăcioasă, obiceiurile și datinele românești din „Seara cea Mare“ a Nașterii Domnului. Muzica dlui Tiberiu Brediceanu, țesută pe motive populare, folosește cu destul meșteșug armonice teme religioase, de o rezonanță sufletească atât de adâncă, ale colindelor noastre. Regretăm numai, că talentatul compozitor n'a fost ajutat de imaginația ceva mai bogată a unui îndemnat nec libretist, care să treacă peste acest material etnografic rudimentar puterea creatoare a unei opere de artă.

CULTURALE

Literatura calendarelor. — Era o vreme, nu tocmai atât de depărtată, când calendarele erau unica tovarășie literară o poporului nostru știutor de carte. O tovarășie destul de lungă, căci ținea un an încheiat. În casele de oameni înstăriți, până spre toamnă, încolo, după sfârșitul anului aceluia, mai găseai pe polița de subț cămin, sau alături de lampa de pe masa din mijlocul casei, filele sfârticate ale calendarului pe anul acela. Stăpânul casei, și copiii mai mari, umblați la școală, tot mai răsfoiau prin ele câteodată, ca să cerceteze încă odată Zodia Capricornului ori prevestirea vremii... Printre sfaturile pentru arderea gunoaielor sau priete socotelile posturilor, ceitorul găsea, pentru desfătarea sufletului, o cuvioasă istorisire religioasă ori o snoavă hazlie despre țigani, pe cari le silabisea cu oarecare greutate, dar cu o neposă plăcere. Așa a început să intre în cugetul publicului nostru patima curată pentru cuvântul tiparului.

Cu timpul, frește, calendarul a evoluat, și până mai anii trecuți, el devenise, chiar și pentru clasa cultă, o nelipsită obșnuință în preajma sărbătorilor Crăciunului. Calendarul acela era o antologie anuală, bine întocmită, a tuturor scriitorilor noștri mai de frunte, și constituia, fără doar și poate, o prețioasă ațătare spre cetit. Să ne aducem aminte numai de calendarul „Minervei“, care apărea la București, și, înfăngând o firească modestie, chiar de almanahul „Cosinzeii“, care reușise să întrunească într'o vreme cele mai prețioase colaborări.

Astăzi, calendarele sunt ceea ce vedeți că sunt. Le-a năpădit și pe ele gazetăria cotidiană. Au devenit cărți voluminoase de reportaj ilustrat și s'au încărcat peste măsură de reclame negustorești. Literatura... n'o mai vedem nicăeri. Calendarul „Minervei“ a reapărut, dar nu mai este ce a fost odată. Calendarul pe care-l dorim l ar face, poate,

numai „Societatea Scriitorilor Români“, îngrijind de două ediții, una pentru lumea cultă, alta pentru popor.

Se va gândi la aceasta d. Octavian Goga, noul președinte al „S. S. R.“, cel puțin pentru anul viitor? E o propunerea pe care o aruncăm de pe acum. Te pomenești, că rodește.

POLITICE

Conferința ardelenescă. — În trei seri consecutive, șaptezeci-optzeci de intelectuali de frunte ai Clujului, aparținând diferitelor partide politice, sau nici unuia dintre ele, s'au întrunit în Cluj la inițiativa comitetului de conducere al revistei *Societatea de Măine*, pentru a discuta pe deasupra patimilor cari ne despart astăzi, situația politică a Ardealului. Din cei cinci fruntași ai vieții publice ardelenesci, chemați cu acest prilej să și expună părerile lor, n'au răspuns la chemarea ce li s'a făcut, decât dnii Vasile Goldiș, Octavian Goga și G. Bogdan-Duică. Dnii Iuliu Maniu și Valer Brănișce au refuzat să se pună la dispoziția inițiatorilor. Cel dintâi, fără să dea vreun motiv. Cel de-al doilea, exprimându-și pe larg, într'o scrisoare care a fost cetită în public, neîncrederea sa față de orice acțiune în afară de cadrele disciplinare ale partidului național.

Totuș, conferința ardelenescă de la Cluj n'a fost lipsită de interes, ba se poate spune că a produs o vie reacțiune printre oamenii noștri, lămurind multe fapte ale trecutului, rămase până acum în umbră, și trezind în conștiința multor oameni de valoare, rămași până acum simpli spectatori, nevoia de acțiune. Am asistat la cele două expuneri ale dlor Octavian Goga și G. Bogdan-Duică. Săptămâna viitoare vom fi de față la aceea a dlui Vasile Goldiș. Am ascultat discuțiile cari au avut loc, și la cari au participat, printre alții, dnii Ion Lupaș, Sextil Pucariu, Valer Pop, Iuliu Hațiegan, Onisifor

Ghibu, Cassiu Maniu, Șt. Ciobanu și alții. Dorința unanimă, pe care am văzut-o înflorind din inima fiecărui vorbitor, este realizarea unui front unit ardelenesc, prin care să se măntuiască acest colț de țară de relele evidente ale zilei de astăzi. S'a vorbit, firește, și de greșelile zilei de ieri. Ceeace interesează mai mult însă sunt soluțiile pentru viitor. S'au dat, în această privință, mai multe formule. Nu vom intra aci în examinarea lor, deoarece nu e acesta rolul nostru. Salutăm însă cu bucurie, începutul care s'a făcut și apreciem rezultatul la care s'a ajuns, strângându-se laolaltă bărbații cu răspundere din toate partidele, cari încearcă să găsească, pe calea argumentului, calea cea mai bună pentru o concentrare cât mai puternică a forțelor ardelenști.

Această concentrare o dorim, fără ca prin aceasta să lunecăm pe panta politice militante, căci ea ar însemna un câștig real de energie pe seama marilor noastre interese naționale

*
Frontul antibolșevic. — Liniștitele evenimente ale vacanței politice n'au fost tulburate, anul acesta, de nici un incident mai de seamă. Aproape toate declarațiile frunțașilor, velleții publice, cu unele regretabile excepții, au fost pșnice. O singură notă interesantă a intervenit în acest răstimp. Viz ta dlui Tancoff, primul ministru al Bulgariei, care a fost primit la București cu toate onorurile. Di Tancoff nu ne-a făcut numai o vizită de politețe. Șeful guvernului dela Sofia a plecat în turneu prin țările Europei centrale pentru a oferi planul unui front de rezistență împotriva bolșevismului rusesc. Ideia n'ar fi rea, se înțelege, și faptul că Bulgaria primește să facă parte dintr'o asemenea confederație ostilă Moscovei, ar trebui, în aparență, să ne bucure. Lucrurile nu sunt însă atât de simple. Bulgaria nu-și îmbie alianța sa în chip gratuit. Vrea compensații reale, printre cari, cea mai serioasă dintre toate, e dreptul de a avea din nou o armată puternică și numeroasă. Ceeace însemnează, că cere, poate, mai mult decât da. Făgăduiește să ne apere de o prmejdie, dar în realitate va înfățișa ea însăși, dacă pretențiile i s'ar satisface, o primejdie mai mult. Rusia, se înțelege, ne e dușmană. Dar, cine ne garantează, că Bulgaria ne va fi într'adevăr prietină, și că nu se va alătura într'o zi tocmai acelor pe cari se

leagă acum să-i combată la nevoie?... Istoria recentă ne dovedește că Bulgaria, aliată cu Sârbia în 1913 contra Turciei, a fost în stare să ridice armele împotriva aliatului de ieri, imediat ce pericolul dușmanului comun trecuse.

DIFERITE

Carierea unui fost ministru. — D. Franc Hodges, membru de seamă al partidului muncitoresc englez, a fost unul dintre miniștrii cei mai bine văzuți din cabinetul prezidat de d. Mac Donald. Totuș, dizolvându-se parlamentul și făcându-se noui alegeri, d. Franc Hodges nu s'a mai putut realege, fiind învins de candidatul partidului conservator. Fostul ministru nu mai este astăzi decât o simplă persoană particulară. În această calitate, ce era să facă? N'a avut încotro, și și-a luat din nou vechea sa meserie de lucrător în mină, ca să-și poată câștiga traiul de toate zilele. Faptul a făcut impresie chiar în Anglia și d. Franc Hodges și-a câștigat prin gestul său o mare simpatie printre muncitorii englezi.

Nu ne întrebăm, ce impresie face în România un astfel de gest, pentrucă la noi nu s'ar mai putea întâmpla așa ceva, din două motive. Mai întâi, pentrucă un lucrător din mină n'are la noi atâta minte ca să poată ajunge ministru, și al doilea, pentrucă, chiar dacă ar ajunge, nu s'ar mai întoarce la vechea sa meserie...

*
Maniile oamenilor mari. — Marele poet francez Lamartine avea o mulțime de obiceiuri ciudate. Avea, mai întâi, mania câinilor și pisicilor. În casa lui se găseau totdeauna zece până la douăsprezece animale de acest soi. Avea mania caiilor, ținea în grajdul său până la douăzeci de cai de lux, care-l costau se înțelege, o mulțime de bani. Avea mania castelurilor, pe cari le cumpăra fără să locuiească în ele, și avea, pe lângă aceasta mania pantalonilor, căci își comanda câte douăsprezece perechi dintr'odată, din același model.

O altă manie, care-l făcea să piardă sume foarte importante, era aceea de a cumpăra dinainte recolta tuturor viilor din ținutul său, cu gândul de a o vinde apoi mai scump. Dar nădejțile sale nu se realizau niciodată, așa că Lamartine

a murit sărac, aproape în mizerie, cu toate că moștenise dela părinți o avere însemnată. — „Așa sunt poezii!“ o să spuneti. Dar o să greșiți. Pentrucă de asemenea slăbiciuni sufăr și alți oameni, cari n'au nici cel puțin scuza talentului...

SCRISORI DELA REDACȚIE

D. S. De sigur, că împărțăm și noi punctul Dv. de vedere, dar sunt cu toate acestea anumite margini de indulgență, peste care nu putem trece. Bucata elevului Dv. nu se poate deasemeni bucura de aceasta indulgență. Dintre poezii acceptăm: „Surăsul tău!“

N. B. Nuvela Dvstră „Ioan Rusu“ prea este prolixă și lipsită de calități stilistice. Nu se poate publica.

G. N. „Toamna“ o vom publica-o, deci vă rugăm să n'o mai dați și'n altă parte.

Vasile Galatinț șeful văm'ii. Am primit 100 de lei.

Gh. Popovici. Am primit banii.

Eugenia Nicorescu. Am primit banii cu mulțumire.

„Banca Poporală, Fijia Sitna“. Am primit banii.

Vășile Ianza. Cu suma trimisă abonamentul e plătit până la 1 Oct. 1925.

Cpt. Ursache. Am primit cei 380 lei și am aranjat cum ați dispus Dv.

Aurel Dima farmacist. Am primit banii, cu mulțumiri.

Farmacia Marin Demetrescu. Cu abonamentul sunteți în rând până la 1/1/1925.

Nell Chiticean. Am primit 300 lei cu mulțumiri.

E. G. Scrieți cât mai ales și cât mai simplu și grijiți să nu lunecați spre simbolism. Acestea, pe care ni le-ați lăsat la Redacție nu merg.

T. F. P. „Două școli“ nepublicabilă.

Nenoroc. „Serenada“ și delalalte nepublicabile. Mai izbutită e „Dedicația“, dar e influențată de Eminescu.

I. T. Prea simple și ca fond și ca formă. Nu merg.

C. D. D. Precedenta a fost luată, conform instrucțiilor dtale, de M. „Fărăminturile“ sunt în adevăr numai fărăme și noi am vrea bucăți. Dar, poate, la vreme de lipsă se vor căuta și ele. Sperați deci.

S. R. „Se sbate marea“: cuvinte tumultuoase, repezi, fără mult înțeles și fără frumusețe. — Nu merge.

I. I. Incepeți, ni se pare, o direcție, pe care noi nu o protejăm. Și pentru a nu cădea și noi în recidivă, nu vă mai putem satisface dorința de-a le publica.

A. T. Ilderlin. Cu toată forma corectă, pe care o au, versurile Dv. totuș nu se pot publica, pentrucă sunt lipsite de eleganță și de căldură.

Vasilia Pocol. Anul acesta rămâne și-ășa, dar pe viitor rugăm să țineți seamă și de greutatea noastră.

PUBLICAȚII NOUI

— Primate la redacție —

Editura Cartea Românească:

Robinson, legat și ilustrat	50 lei
P. Dulfu: Povestea lui Făt Frumos,	25 lei
U. I. Tabico: Păcăleli,	20 lei
P. Dulfu: Răzbunarea Lenutei,	15 lei
Calendarul Minervei pe 1925	40 lei
Don Quijote,	50 lei
I. Al. Brătescu-Voinești: In lumea dreptății,	50 lei
Zaharie Bârsan: Poezii	60 lei
Dr. I. Glavan: Cum să ne creștem copii?	16 lei
Al. Gluglea: Omul și societatea,	3 lei
Dr. I. Gheorghiu: Viața microbilor,	3 lei
G. Năstase: Ucraina,	3 lei
I. Lepși: Protozoarele,	3 lei
D. Cantemir: Moldova,	3 lei
I. Creangă: Popa Duhu,	3 lei
Ispirescu: La Roșiorii de vede,	3 lei
P. Dulfu: Visuri împlinite, poezii	17 lei
G. G. Antonescu: Din problemele pedagogiei moderne ediția II.	80 lei
Al. Odobescu: Opere complete, vol. II, ed. III.	65 lei
I. Popescu-Băjenaru: Povestea neamului Românesc	48 lei

Alte edituri:

Ioan Gâltman: Minciuni nemuritoare, poezii	25 lei
Bojena Niemtová: Povești din Țara Cerbului. Trad. de Abatele Metodiu Zavoral. Biblioteca Asoc.	4 lei
G. Tutoveanu: Patria, poezii. Edit. Asociațiunii	
Horia P. Petrescu: Calendarul Asociațiunii pe 1925	12 lei
Preotul Petru Gh. Savin: Satele sub raportul cultural. Idei dintr'o conferință	10 lei
Leca Morariu: Isopia Brașoveană din 1784.	10 lei
F. C. Loghin: Scriitorii Bucovineni, antologie	30 lei
Prof. I. Simionescu: Finlanda. Cartea Rom. 3 lei.	
Leca Morariu: Isopia brașoveană din 1784. Glasul Bucovinei, Cernăuți. 10 lei.	
Ion Gane: Zări de altădată, poezii.	
Dr. G. Preda: Din problemele originii și evoluției viețuitoarelor.	
Dr. G. Preda: Conștientul și Inconștientul nostru.	
Dr. G. Preda: Cum trebuie privită lupta și considerați luptătorii.	
Dr. A. P. Petrescu: Cehi și Români.	
Dr. A. P. Petrescu: Pe pământ udat de sânge și alte schițe.	
Dr. Gh. Preda: Probleme de actualitate.	
Dr. Gh. Preda: Muncitorul în fața problemei sociale de astăzi.	
Dr. Gh. Preda: Reșele din Europa și rasa română.	
Dr. Gh. Preda: Problema responsabilității individuale și sociale.	

1228

Emilian Stoica, protopop

Jud. Târnava-Mare

Cohalm

Calendarul „Lumea și Țara”!

Este plin de ilustrații și de povestiri alese. Cel mai frumos și mai ieftin calendar din Ardeal :-: :-:

Prețul **12** franco
Lei

Trimis recomandat **14 Lei**

Cine comandă 10 bucăți le capătă pentru numai 10 Lei bucata

Trimiteți banii înainte, căci cu ramburs nu se trimite!

UNIVERSITATEA

IMPRIMATE DE ORICE NATURĂ
FURNIZEAZĂ
PROMPT
ȘI IEFTIN

TIPOGRAFIA

D^R. S. BORNEMISA

CLUJ
PIAȚA CUZA
VODĂ No. 16

COMENZI
VENITE PRIN POSTĂ SE EXECUTĂ CU PRECĂDERE !!

Se găsește pretutindeni!

Ursus extra deschisă

și

Hercules dublu malt brună

**Bere specială
de Cluj**

Ursus - Czell fabrică de bere în Cluj